

A BRASSÓI EVANGELIKUS ISKOLA KÖNYVTÁRA.¹

Dr. NUSSBÄCHER KÁROLYTÓL.

A brassói gymnasium alapítása a XVI. század első felére esik; s ezzel függ össze az iskolai könyvtár alapítása is, mely jelenleg is a gymnasiumhoz tartozik. E könyvtár előzőit a kolostori iskolák könyvgyűjteményeiben találhatjuk meg, melyek Brassóban már jóval a reformáció előtt léteztek. De ezek igen jelentéktelenek² voltak, úgy, hogy a gymnasium fundátora, *Honter* János, méltán tekinthető egyszermind a könyvtár alapítójának is. Ez ahhoz az időhöz képest nem lehetett épen jelentéktelen, legalább azt mutatja az a körülmény, hogy Benkner bíró a törökök által elpusztult görög könyvtárak maradványai közül konstantinápolyi kereskedők útján, több hecses könyvet és kéziratot vásároltatott e könyvtár számára. Később az 1533-ban feldúlt budai könyvtárból is került ide egy pár munka, a mi arra a mondára adott alkalmat, hogy e könyvtárban Korvina-maradványok lappangnak. Tényleg ez nem áll; s a mi egyáltalában a budai királyi palotából ez iskola könyvtárába kerülhetett, az az 1689. április 21-diki nagy tűzvész alkalmával, mely Brassót egészen elhamvasztá, valamennyi könyvvel együtt elpusztult. A könyvtár, ugyanis ez alkalommal szintén a lángok martalékává lőn, s a gyűjtést újból kellett kezdeni. Részben a meglévő vagyon-alapból, részben a brassói polgároknak helylyel közzel, főképp e században meglehetősen nagyra rúgó — adományaiból sikerült új könyvtárt létesíteni s azt lassankint mai állapotába juttatni.

¹ A Nemzeti Múzeum könyvtárába 1877-ben beküldött jelentésekből.
Szerk.

² Ezen állítás bebizonyítására positiv adatokat óhajtánánk. A mi tudomásunk szerint a magyar és erdélyi kolostorok középkori könyvtárai nem voltak oly jelentéktelenek.
Szerk.

A könyvtár ez idő szerint

a) 12,000 nyomtatványt,

b) 49 térképet és

c) 914 kéziratot tartalmaz.

A nyomtatványok közül említést érdemelnek a következők:

1. Summa quae vocatur prosodia vel Catholicon compilata a Fratre Joanne Januensi de Balbis. 2rét, számozatlan. Nyomatott 1462-ben (L. Hain 2251. sz.) A színes initialékkal diszitett példány elejéről 12, végéről 63 lap hiányzik. — Elsőrendű bibliographiai ritkaság.

2. Silius Italicus cum Commentariis Petri Mursi. Venetiis opera ingenioque Boneti Locatelli Anno salutifere incarnationis nonagesimo secundo supra Milesimum ac quadringentesimum, 2r. számozatlan.

3. Der Sachsenspiegel mit sampt den cautelen u. additionibus Bockstorff. Gedruckt in der Keyserlichen stat Augspurg durch Hannasen Schönsperger 1501. 2r. számozatlan.

4. Sermones dominicales peritiles a quodam fratre Hungaro ordinis minorum de observantia comportati, Biga salutis intitulati. feliciter incipiunt Impressi per indrium Henricum Branium, imperiali oppido Hagenaw, anno 1506. 4r. számozatlan.

5. Postilla Guillermi super epistolas et evangelia. In florentissima Venetiana urbe impressa 1512. 4r.

6. Institutiones imperiales cum casibus longis noviter emendatis Impressi Lugduni per Gilbertum de Viliers, anno 1513.

7. Marcy Tully Ciceronis opera: De officiis. De amicitia. De senectute. Eiusdem Paradoxa. Ex officina Jodoci Baldi anno, 1507. 8 r. számozatlan.

8. Orationes: praelectiones, praefationes, et quaedam mythicae historiae Philippi Beroaldi. 1513. 4r.

9. Pontani opera. Venetiis, in aedibus Aldi et Andreae soceri. 1517. 8r.

10. Biblia cum concordantiis veteris et novi testamenti. Anno 1511. Fametszetekkel, elejéről s végéről több levél hiányzik.

11. Speculum juris Guilelmi Duranti cum repertorio et cum multis additionibus. Ioannis Andree Baldi, Bartholomei Brixensis, Bernardini Landrini et aliorum doctorum, novissime Venetiis accurate impressus per Baptistam de Fortis, anno Domini 1513. 2r. Végéről több levél hiányzik.

12. Libri de re rustica: M. Catonis Lib. I. M. Terentii Varonis Lib. III. L. Junii Moderati Columellae Lib. XII. Paladii Lib. XIV. Venetiis, 1514., in aedibus Aldi et Andrae soceri. 8r.

13. Sillii Italici opus de bello Punico secundo summa cura Ambrosii Nicandri castigatum. Impressum Florentiae opera et sumptu Philippi Iuntae. 1515. 8r.

14. Antiquarum lectionum comentarios sicuti concinarat olim Vindex Ceselius, ita nunc eosdem per incuriam interceptos reparavit Lodovicus Caelius Rhodiganus. Parrhysiis, in aedibus Jodoci Baldii, 1517. 2rét lapszámozva.

15. Decem praecepta Wittenbergensi praedicata populo per P. Martinum Luther Augustinianum. Impressum Vuitenburgii per Joannem Viridimontanum, anno 1518. — Resolutiones disputationum de Indulgentiarum virtute P. Martini Luther Augustiniani Wittenbergensis, anno 1518. Sermo de poenitentia P. Martini Luther Augustiniani Wittenbergensis. Impressum Vuitenburgii per Joannem Grunenberg 1518. — Eyn deutsch Theologia, das ist eyn edles Buchleyn von rechtem vorstand, was Adam u Christus sey, und wie Adam yn aus sterben, vnd Christus erstehen soll. Gedruckt zu Wittenburg durch Joannem Grünenberg, 1518, 4r.

16. Evangeliumoc és epistolac, kiket esztendőnként minden Vasárnapra és szentec napjára az Anya Szent Egyházban rendeltet. Nyomtatott Coloswárat, anno Chr. 1593. 12r. (RMR 270. sz.)

17. Az magyar Cronica a bölcz és ékesen szóló és ékes szép bölcz Deác szókkal iro Bonfinius Antalnac írása szerént (RMR 118. sz.) A czimlap és a végéről 3 levél (205. — 208. l.) hiányzik.

A kéziratok közül nevezetesebbek ezek:

1. Acta et decreta centum virorum Coronensium 1577—1673.
2. Benkner Paul, Kronstädter Comunitäts-Orator, Consignation aller Sachen, die in seiner Gegenwart traktirt worden. v. 1682—1698.
3. Benknerische Siebenbürgische Chronik von 1421—1693.
4. Actorum memorabilium Capitul. Barcensis, fragmenta. 1540—1593.

5. Chronic Siebenbürgische v. J. 1652—1694. (Filstich.)

6. Coronensium liber decretale, hoc est liber senatusconsultum seu plebiscitorum civitatis Coronensis.

7. Capituli Barcensis inventaria honorum parochialium. anno 1556.

8. *Ecclesiasticae jurisdictionis Saxonum in Transylvania fundamentum.*

9. Formula. qua offerebatur principi Gabrieli Bethlen munus Capituli Barcensis per Spikelium, Bognerum etc. 1618.

10. Forgách Zsigmond leírása a Barczaság elpusztításáról 1611-ben.

11. *Chronicon Fuchsio—Lupino—Oltardinum.*

12. Goldschmidt Katalin Brassó városnak Ali pasa megengesztelése céljára 10,125 forintot kölcsönöz. *Actum Coronae*, 3. Septembris 1694.

13. Hermañ D., *Jurisprudentia ecclesiastica Saxonum in Transilvania 1655.*

14. Hegyes A., *Chronik aus A. H. altem Manuscript abgeschrieben von 1038—1594.*

15. Hermañ G, M., *Das alte u. das neue Kronstadt.*

16. Brassó város biróinak névjegyzéke 1510—1734. évekből.

17. Seewaldt M., *Brand u. Aufruhr im Jahr 1689.*

18. Krónikás följegyzések Brassó történetéből. 1600—90. évekből.

19. *Litterae Senatus Coronensis ad capitulum Barcense. 1572.*

20. *Articuli a magistris Coronensibus 1572. conditi.*

21. *Matricula Gymnasii Coronensis ab anno 1544—1810,*

22. *Melanchthonis scripta ad Cibinienses.*

23. Ostermeyer Hyeron., *Chronik von 1520—61. mit Fortsetzung bis 1570 in Kemeny's Fundgruben abgedruckt.*

24. A tanácsosok jegyzéke 1598—1603. évekből.

25. *Rectorum gymnasii Coronensis catalogus ab anno 1544 -- 1734.*

26. *Verzeichniss und Inhalt der Pivilegien Rosenau im Burszenland.*

27. Schmeizel M. *Compendium historiae principatus Transylvaniae. 1715.*

28. Schmeizel M. *Ex ejus manuscripto de scriptoribus rerum transylvanicarum.*

29. Schmeizel M. *Bibliotheca Hungarica aucta studio et opere M. Felmer.*

30. Schmeizel M. *Historia Transylvaniae.*

31. Báthory Zsigmond a Barczaság községeit több nevezetes előjoggal ruházta föl.

32. Statuta der siebenbergischen Stände auf dem Landtage zu Medwisch. 1459.
33. Simigiani Ambrosii rerum post Bonfinium gestarum lib. IV. ab año 1400—1605.
34. Ugyanennek folytatása 1602—1605.
35. Teutsch Josef Richter in Kronstadt, in ihrer Gestalt u. vorgefallenen Begebenheiten unter derselben Amtirung.
36. Unionsurkunde der Sächsischen Nation beschlossen zu Schässburg. 1613.
37. Modi et conditiones, quibus hybernatio principi Gabrieli Bethlen in civitate Cibiniense a natione Saxonica conceditur. Acta Segesvarini 1614.
38. Walachische Geschichte (Töredék.) 1727.
39. Weiss Mich., Liber Añalium raptim scriptus, in lucem publicam posteritatis productus ex autoris autographia cura Johannis Albrichii 1726.
40. Weiss Michaelis liber añalium 1580—1611.
41. » » Oratio 1609.
42. Ziegler Mart. Virorum Coronae illustrium vita, honores, mors.
43. Luther eredeti levele.
44. Melanchthon eredeti levele.
45. Zsoltárok Hártya-kézirat a XV. századból.
46. Két naptár. XV. századi hártyakézirat.
47. Belae IV. Donationales pro antecessoribus D. Comitum Nemes super terra Szék, in qua nunc Hidvég & Árapatak conspiciuntur.
48. Zabanius Joh., Referat was bei seiner Expedition merkwürdiges passirt, 1693 mense Julio datum.
49. Haner G. J., Responso ad quaestionem: num fundus regius sit homne fisci.
50. Libellus duplex Helveticae et Augustanae confessionis addictorum ad sacram Mattem ratione peregrinationis studiorum et universitatis in patria erigendae. Cibinii, die 7. Octobris 1764
51. Tractatus super protectione Transylvaniae inter Leopoldum et legatos statuum Transylvanicorum 1687—1693.
52. Accorda inter Status et ordines trium Transylvaniae nationum 23. April. 1692. erecta.

53. Confirmatio accordae inter status trium in Transylvania nationum die 23. Aprilis anni 1689. Cibinii initae. Vienna. die 7. mensis Aprilis 1693.

A Trausch-féle kéziratgyűjtemény, mely sok tekintetben, főleg Brassó történetéhez, érdekes anyagot tartalmaz, 1871-ben jutott vétel útján a könyvtár birtokába. Jegyzéke a brassói gymnasium 1873—4-diki értesítőjében jelent meg.

A könyvtár szakok szerint van rendezve s három termet tölt be. A szakokról tudományos katalogus vezetetik, továbbá betűrendes czédulajegyzék és egy harmadik katalogus, mely időrend szerint van összeállítva. A könyvtár tartozékai egy természetrajzi kabinet, érem- és régiséggyűjtemény és fizikai szerek gyűjteménye.

A könyvtárt, bár mindenki számára nyitva van, leginkább a főgymnasium növendékei, s az iskolának, valamint a többi brassói tanintézetnek tanárai használják. A vásárlásra fordított összeg évenként mintegy 500 frtra megy, e czélra a könyvtári alapon kívül, a mely a legtöbb kiadást fedezi, egyes alapítványok is állanak az iskola rendelkezésére.

A könyvtárnoki teendőket 1845-ig gymnasiumi tanulók végezték a rektor fölügyelete mellett. Csak az időtől van rendes fizetéses könyvtárnoka a könyvtárnak, ki mindig a tanári kartól kerül ki. E tisztet eddig a következő tanárok tölték be: Vogt János, Lurtz Ede, Haupt Frigyes, Kessler Ede és Nussbacher Károly.